

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติกับความพร้อมของมารดาหลังคลอด ที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน

พรทิพย์ อนันตกุล ปร.ด.*

จินตหรา สุมะลัด สบ.**

กรวิภา สีหาพันธ์ สบ.**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติกับความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วย ชุดที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าความเชื่อมั่น 0.82 ชุดที่ 2 ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีค่าความเชื่อมั่น 0.77 และชุดที่ 3 ความพร้อมของมารดาที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือน มีค่าความเชื่อมั่น 0.75 กลุ่มตัวอย่างคือมารดาหลังคลอดขณะพักในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย จำนวน 330 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ค่าสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยสถิติสเปียร์แมน (Spearman Rank)

ผลการวิจัย พบว่า มารดาหลังคลอดขณะพักในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย มีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 81-90 มากที่สุดคือจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.02) ความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.03) และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยว 6 เดือนอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ : การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความพร้อมของมารดาที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

* อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

** นักวิชาการสาธารณสุข โรงพยาบาลหนองคาย

Relationship between Knowledge and Attitude toward Readiness of Mothers after Childbirth Desired for Exclusively 6–Months Breastfeeding

Porntip Anantakul Ph.D.*

Jintara Sumalad B.P.H.**

Kornwipa Siphapan B.P.H.**

ABSTRACT

This research was descriptive research. The aim of the study was to study the relationship between the knowledge and attitude toward the readiness of postpartum mothers who desired to exclusively breastfeed for 6 months. The research instrument was the questionnaires consisted of part 1, knowledge about the benefits of breastfeeding with a reliability value of 0.82, part 2, the attitude toward breastfeeding with a reliability value of 0.77 and part 3, the readiness of postpartum mothers who desired to exclusively breastfeed for 6 months with a reliability value of 0.75. The samples were 330 postpartum mothers admitted at the obstetrics–gynecological ward in NongKhai hospital. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and Spearman Rank correlation.

The research found that most of postpartum mothers admitted at the obstetrics–gynecological ward in NongKhai Hospital had knowledge about the benefits of breastfeeding from 81% to 90% (146, cases 44.2%). Their total attitude toward the breastfeeding was in a high level ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.02). The total readiness of postpartum mothers desired for exclusively 6–month breastfeeding was in a high level ($\bar{X} = 4.21$, SD = 0.03). The relationship between knowledge about benefit of breastfeeding and attitude about breastfeeding and the readiness of postpartum mothers desired for exclusive 6-months breastfeeding were in a low level with the statistical significance of 0.01.

Keywords : Breastfeeding, Knowledge about the benefits of breastfeeding, Attitude toward breastfeeding, Readiness of mothers desired for breastfeeding

---

* Instructor, Faculty of Nursing, Udon Thani Rajabhat University

** Public Health Academic, NongKhai Hospital

บทนำ

นมแม่เป็นอาหารหลักของทารกแรกเกิดถึง 6 เดือนแรก ซึ่งนมแม่มีประโยชน์ทั้งต่อทารกและมารดาที่ให้นมบุตร โดยมารดาที่ให้นมบุตรจะทำให้มดลูกเข้าอู่เร็วขึ้น ลดอุบัติการณ์ของการเกิดมะเร็งรังไข่ มะเร็งเต้านม¹ และลดอุบัติการณ์การตกเลือดหลังคลอด เนื่องจากเพิ่มการหลั่งของฮอร์โมนออกซิโทซิน (oxytocin)² ทำให้เกิดความรักและความผูกพันระหว่างมารดาและทารก รวมทั้งช่วยลดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ในมารดา³ สำหรับประโยชน์ของนมแม่ต่อทารกที่สำคัญคือ ในนมแม่มีฮอร์โมนที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของทารก นมแม่ย่อยง่าย และดูดซึมได้ง่าย ลดอาการท้องอืด ช่วยให้ทารกถ่ายอุจจาระง่าย นอกจากนี้นมแม่ยังมีภูมิคุ้มกันต้านทานโรค ช่วยป้องกันการแพ้โปรตีน ป้องกันโรคภูมิแพ้ โดยเฉพาะในเด็กที่มีประวัติภูมิแพ้ในครอบครัว และนมแม่ยังมีกรดไขมันจำเป็น DHA ช่วยให้สมองและระบบประสาทของทารกเจริญเติบโต มีพัฒนาการดี เฉลียวฉลาด มีระดับไอคิวหรือเชาว์ปัญญาสูงกว่าทารกที่กินนมผสม นอกจากนี้ทารกที่ดูดนมจากเต้านมของมารดาจะได้รับความอบอุ่นทางจิตใจ ส่งผลให้เด็กมีสุขภาพทางจิต และมีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี มีการศึกษาพบว่าทารกที่กินนมมารดาช่วยลดอัตราการเกิดโรคอ้วน โรคเบาหวาน และโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาวในระยะยาวได้อีกด้วย³ แม้ว่านมแม่มีประโยชน์อย่างมากกับทารกและตัวของมารดาที่ให้นมบุตรเอง แต่มีทารกเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ได้รับนมแม่ ซึ่งจากการศึกษาของสุดาภรณ์ พยัคฆเรือง และคณะ⁴ เรื่องปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระยะแรกหลังคลอด พบว่าปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในระยะแรกหลังคลอด จากประสบการณ์ของมารดา แบ่งได้เป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) ไม่รู้ ไม่ได้รับการสอน 2) ขาดการเริ่มดูดเร็วและไม่ได้อัดกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง 3) เมื่อกลับบ้าน ได้พยายามทำตามที่ได้รับคำแนะนำ แต่ทำไม่สำเร็จ 4) มีความเครียดและรู้สึกกดดันจากตนเองและคนรอบข้าง และ 5) มีปัญหาแทรกซ้อนที่พบในภายหลังเมื่อออกจาก

โรงพยาบาล และจากการศึกษาของชิตารัตน์ หวังสวัสดิ์ และคณะ⁵ เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ของมารดาในจังหวัดนราธิวาส พบว่า คะแนนความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 4.44) และความรู้เรื่องประโยชน์ของนมแม่ของมารดา การทำหน้าที่ของครอบครัว ความรู้เรื่องประโยชน์ของนมแม่ของบิดา ความตั้งใจของบิดาในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการสนับสนุนของบิดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ($p < 0.01$) โดยความรู้เรื่องประโยชน์ของนมแม่ของบิดาและการสนับสนุนของบิดาต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สามารถร่วมกันทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ได้ร้อยละ 49 ($p < 0.001$) นอกจากนี้เพ็ญรุ่ง นวลแจ่ม และคณะ⁶ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและระยะเวลาการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาของมารดาในเขตภาคใต้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาในการเลี้ยงและพฤติกรรมในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.001$) ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของครัวเรือน ความถี่ในการรับคำแนะนำในการปฏิบัติตัวขณะตั้งครรภ์ และความรู้ที่ได้รับถึงประโยชน์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่ามารดาที่มีทัศนคติในทางบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และประสบความสำเร็จ และความรู้เรื่องประโยชน์ของนมแม่เป็นการทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน รวมทั้งปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระยะแรกหลังคลอดคือความไม่รู้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติต่อความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เก็บรวบรวมข้อมูลในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึง มกราคม พ.ศ. 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ มารดาหลังคลอดขณะพักในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย จำนวน 1,856 คน (ข้อมูลจากทะเบียนคลอดหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย ปี พ.ศ. 2560)

กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาหลังคลอดขณะพักในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย จำนวน 330 คน ได้จากสูตรของทาโร นามานะ (Yamane, T)⁷ กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ ระดับ 0.05

เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คัดเข้าดังนี้

1. มารดาหลังคลอดที่คลอดปกติและผ่าคลอดขณะพักในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย ที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด
2. มีบุตรสุขภาพแข็งแรงไม่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด
3. บุตรพักอยู่กับมารดา

เกณฑ์คัดออก

1. มารดาปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัย
2. มารดาหลังคลอดที่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด
3. บุตรไม่แข็งแรงไม่สามารถดูนมมารดาได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัยเองโดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วย แบบวัดความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นคำถามให้เลือกตอบ (ถูก-ผิด) แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบสอบถามความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูก

ด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยแปลผลระดับคะแนนดังนี้ คะแนน 1.00–1.49 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.50–2.49 หมายถึง ระดับน้อย 2.50–3.49 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.50–4.49 หมายถึง ระดับมาก 4.50–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย สูติแพทย์ หัวหน้าหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรมและพยาบาลวิชาชีพหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 และนำไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ชุดที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.82 ชุดที่ 2 ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.77 และชุดที่ 3 แบบสอบถามความพร้อมของมารดาที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ได้ค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.75

ข้อพิจารณาทางด้านจริยธรรม

งานวิจัยนี้ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่ อว.0622.7/114 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงเกี่ยวกับการรักษาความลับและการเคารพสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองคาย และหัวหน้าหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับมารดาหลังคลอด จากแฟ้มข้อมูลจากการลงทะเบียนมารดาหลังคลอด เลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเข้าและชี้แจงเรื่องการรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยความสมัครใจเป็นรายบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean:) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูก

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไป (n = 330)

ด้วยนมแม่ต่อความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้อง การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน โดยสถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman's Rank correlation coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตั้งตารางที่ 1-6

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	11	3.3
ประถมศึกษา	39	11.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	119	36.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	102	30.9
อนุปริญญา / ปวส.	31	9.4
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าปริญญาตรี	27	8.2
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.3
อาชีพ		
แม่บ้าน	74	22.4
ทำไร่ ทำนา ทำสวน	56	17.0
รับจ้างทั่วไป	99	30.0
ค้าขาย	29	8.8
ธุรกิจส่วนตัว	16	4.8
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	9	2.7
นักเรียน นักศึกษา	15	4.5
อื่นๆ	32	9.7
สถานภาพการสมรส		
สมรส	245	74.2
โสด	80	24.2
หย่าร้าง	2	0.6
หม้าย	3	0.9
โรคประจำตัว		
มี	18	5.5
ไม่มี	312	94.5

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไป (n = 330) (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
มี	200	60.6
ไม่มี	130	39.4
การคลอดครั้งนี้มีความตั้งใจจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	326	98.8
มี	4	1.2
ไม่มี		
คนในครอบครัวคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
มี	311	94.2
ไม่มี	19	5.8
คนในครอบครัวช่วยดูแลบุตรภายหลังคลอด		
มี	317	96.1
ไม่มี	13	3.9
ได้รับการสอน คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
ได้	315	95.5
ไม่ได้	15	4.5
ได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่		
ได้	296	89.7
ไม่ได้	34	10.3
ได้รับยากระตุ้นน้ำนมภายหลังคลอด		
ได้	151	45.8
ไม่ได้	179	54.2

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 119 คน (ร้อยละ 36) รองลงมาเป็นชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 102 คน (ร้อยละ 30.9) ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 99 คน (ร้อยละ 30.0) แม่บ้านจำนวน 74 คน (ร้อยละ 22.4) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส 245 คน (ร้อยละ 74.2) ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว 312 คน (ร้อยละ 94.5) มีประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 200 คน (ร้อยละ 60.6) ไม่มีประสบการณ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 130 คน (ร้อยละ 39.4) มีความตั้งใจ

ที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 326 คน (ร้อยละ 98.8) มีคนในครอบครัวคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 311 คน (ร้อยละ 94.2) มีคนในครอบครัวช่วยดูแลบุตรภายหลังคลอด 317 คน (ร้อยละ 96.1) ได้รับการคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ 315 คน (ร้อยละ 95.5) ได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ 296 คน (ร้อยละ 89.7) ได้รับยากระตุ้นน้ำนมภายหลังคลอด 151 คน (ร้อยละ 45.8) และไม่ได้รับยากระตุ้นน้ำนมภายหลังคลอด 179 คน (ร้อยละ 54.2)

ตารางที่ 2 ค่าสูงสุดต่ำสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุและรายได้ (n = 330)

ข้อมูลทั่วไป	Minimum	Maximum	$\bar{X}$	S.D.
อายุ	15	44	26.07	6.38
รายได้	5,000	60,000	135.70	835.91

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างอายุต่ำสุด และสูงสุด 60,000 บาท รายได้เฉลี่ย 135.70 บาท 15 ปี และอายุสูงสุด 44 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 26.07 ปี ($\bar{X} = 135.70$, S.D. = 835.91) ($\bar{X} = 26.07$, S.D. = 6.38) รายได้ต่ำสุด 5,000 บาท

ตารางที่ 3 คะแนนความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n = 330)

ร้อยละของคะแนนเต็ม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
< ร้อยละ 50	6	1.8
50 – 60	26	7.9
61 –70	44	13.3
71 – 80	20	15.2
81 – 90	146	44.2
91 – 100	58	17.6

จากตารางที่ 3 พบว่าความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ 146 คน (ร้อยละ 44.2) อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 91-100 ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 จำนวน 58 คน (ร้อยละ 17.6) และอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ อันดับแรก คือ อยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 81-90 จำนวน 71-80 จำนวน 20 คน (ร้อยละ 15.2)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n = 330)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีข้อดีมากกว่านมผสม	4.83	0.02	มากที่สุด
2. ท่านมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยุบรวม 4 – 6 เดือน	4.62	0.04	มากที่สุด
3. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทำให้แม่รูปร่างดี	3.62	0.06	มาก
4. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะทำให้บุตรตัวเหลือง	4.23	0.06	ดีมาก
5. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกนมแม่จะทำให้ท่านเหนื่อยได้พักผ่อนน้อย	3.39	0.07	ปานกลาง
6. ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่และได้ใกล้ชิดกับลูก	4.87	0.02	มากที่สุด
7. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย	4.72	0.03	มากที่สุด
8. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นสิ่งที่จำเป็น เป็นสิ่งที่ดีสำหรับลูก	4.84	0.02	มากที่สุด
9. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะทำให้เด็กขับถ่ายง่ายและช่วยลด การติดเชื้อของลำไส้	4.56	0.04	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (n = 330) (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องเสริมนมผสม	3.17	0.07	ปานกลาง
11. ท่านคิดว่าสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ ถึงแม้ต้องกลับไปทำงาน	3.98	0.06	มาก
12. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นเรื่องน่าอาย ทำให้เต้านมไม่สวย	1.83	0.07	น้อย
13. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมง่ายสะดวกกว่านมแม่	2.27	0.07	ปานกลาง
14. ท่านคิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมลูกอึดนานกว่านมแม่	2.22	0.07	ปานกลาง
ทัศนคติโดยรวม	3.79	0.02	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.02) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความภาคภูมิใจที่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่และใกล้ชิดกับลูก มีคะแนนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.02) รองลงมาคือ คิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งที่ดีสำหรับลูก ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.02) และทัศนคติที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ คิดว่าเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นเรื่องน่าอาย ทำให้เต้านมไม่สวย ($\bar{X} = 1.83$, S.D. = 0.07)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน (n = 330)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มารดามีประสบการณ์ในการเลี้ยงบุตร	3.97	0.06	มาก
2. บุคคลในครอบครัวช่วยดูแลบุตร	4.43	0.04	มาก
3. มารดามีความรู้และความเชื่อในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.43	0.04	มาก
4. อายุและระดับการศึกษาของมารดามีความสำคัญในการที่จะดูแลบุตร	3.62	0.06	มาก
5. มารดาเข้าอบรมโรงเรียนพ่อแม่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.00	0.06	มาก
6. มารดามีบุคคลในครอบครัวที่ช่วยส่งเสริมในการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.45	0.04	มาก
7. มารดามีความเชื่อมั่นและความตั้งใจในตนเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.58	0.04	มากที่สุด
8. ปริมาณของน้ำนมมารดาเพียงพอในการให้นมบุตร	4.15	0.05	มาก
9. มารดามีทักษะทำอุ้มทั้ง 4 ท่าในการให้นมบุตร	4.10	0.05	มาก
- ทำลูกนอนขวางบนตัก			
- ทำอุ้มตะแคงข้างหรือทำอุ้มฟุตบอล			
- ท่านอน			
- ทำลูกนอนข้างบนตักแบบประยุกต์			

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน (n = 330) (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
10. มารดาได้รับอาหารที่มีประโยชน์ในปริมาณที่เพียงพอ	4.39	0.04	มาก
ความพร้อมโดยรวม	4.21	0.03	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพร้อมของมารดาที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนโดยรวม มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามารดาที่มีความเชื่อมั่น และความตั้งใจในตนเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ มีคะแนน

มากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.04) รองลงมาคือมารดา มีบุคคลในครอบครัวที่ช่วยส่งเสริมในการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.04) และคะแนนน้อยที่สุดคือ อายุและระดับการศึกษาของมารดาที่มีความสำคัญในการที่จะดูแลบุตร ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.06)

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติต่อความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูก
ด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	ความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน
ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	0.195*
ทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	0.378*

** p < 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

วิจารณ์และสรุปผล

การศึกษาวิจัยนี้ พบว่าความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ อาจเนื่องมาจากทางโรงพยาบาลได้มีการส่งเสริมและให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยจัดให้มีโรงเรียนพ่อแม่ขึ้นขณะฝากครรภ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมทั้งมีคลินิกนมแม่เพื่อให้คำปรึกษาสำหรับแม่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และโรงพยาบาลได้มีการส่งเสริมการสร้างสายสัมพันธ์แม่ลูก

ตั้งแต่แรกเกิดที่ห้องคลอดและหอผู้ป่วยหลังคลอด มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในคลินิกนมแม่คอยส่งเสริมและกระตุ้นการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยใช้หลักการ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี ดูดเกลี้ยงเต้า จึงทำให้มารดาหลังคลอดมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในเกณฑ์คะแนนร้อยละ 81-90 จำนวนมากที่สุด รวมทั้งคะแนนความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมารดาที่มีความเชื่อมั่นและความตั้งใจในตนเองที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากที่สุด รองลงมาคือมารดาที่มีบุคคลในครอบครัวที่ช่วยส่งเสริมในการที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารมย์จิตร ดารีย์ และคณะ⁸ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้และความพร้อมของมารดาที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนยานาง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 77 มีความพร้อมด้านร่างกายในระยะเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ รองลงมาคือด้านจิตใจและด้านสิ่งสนับสนุน และจากการศึกษาความสัมพันธ์ของทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำเช่นเดียวกันซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมารดาหลังคลอดมีความภาคภูมิใจที่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่และได้ใกล้ชิดกับลูกอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คิดว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งที่ดีสำหรับลูก ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีอายุเฉลี่ยประมาณ 26 ปี ซึ่งเป็นช่วงเหมาะสมต่อการมีบุตรคือ อายุประมาณ 20-30 ปี เนื่องจากอยู่ในช่วงชีวิตที่ร่างกายมีความแข็งแรงและสมบูรณ์อย่างเต็มเปี่ยม เวลาตั้งครรภ์จึงมักมีปัญหาน้อยที่สุดทั้งต่อตัวแม่เองและต่อทารกในครรภ์ วิชา ฤๅษัพันธ์⁹ แสดงให้เห็นว่ามารดาหลังคลอดส่วนใหญ่มีความพร้อมของร่างกาย จึงทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบกับคะแนนความพร้อมของมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทพร ชูประพันธ์ และคณะ¹⁰ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ของแม่ในเขตภาคกลาง

เอกสารอ้างอิง

1. Leung, A. K., & Sauve, R. S. Breast is best for babies. *Journal of the National Medical Association* 2005;97:1010-19.
2. Rea, M. F. Benefits of breastfeeding and women's health. *Journal de Pediatria* 2004; 80(5Suppl):S142-46.
3. กาญจวีร์ สังข์เปรม และสุดารัตน์ เจริญสันติ. มาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กันเถอะ [อินเทอร์เน็ต]. 2562. [เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก :<http://www.med.nu.ac.th/dpMed/fileKnowledge.pdf>
4. สุดาภรณ์ พยัคฆเรือง, พรณรัตน์ แสงเพิ่ม และชญาดา สามารถ. ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระยะแรกหลังคลอด: ประสบการณ์ของมารดา. *ว. พยาบาลศาสตร์* 2561;34(3):30-40.

ตอนล่าง พบว่า ความพร้อมของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ไปในแนวทางเดียวกันกับทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนม และสอดคล้องกับมาลีวัลเลิศสาครศิริ และสาลี แซ่เบ้¹¹ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก พบว่าพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกอยู่ในระดับดี การรับรู้สมรรถนะของตนเองและความรู้สึกมีคุณค่าในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่เจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์ของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณโรงพยาบาลหนองคาย สูตินรีแพทย์ หัวหน้าหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม พยาบาลและเจ้าหน้าที่ในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรมทุกท่าน ขอขอบคุณมารดาหลังคลอดในหอผู้ป่วยสูติ-นรีเวชกรรม โรงพยาบาลหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

5. ชิดารัตน์ หวังสวัสดิ์, นันทา กาเลี้ยง, อนงค์ ภิบาล, รัตนา ใจสมคม และวนิสา หะยิเชะ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ของมารดาในจังหวัดนครราชสีมา. พยาบาลสาร 2557;41(ฉบับพิเศษ):123-33.
6. เพ็ญรุ่ง นวลแจ่ม, พรพิมล ภูมิฤทธิกุล, ชนิดา มัททวงกูร, วราภรณ์ คำรส, กุลธิดา จันทร์เจริญ, เนตร หงษ์ไกรเลิศ และคณะ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและระยะเวลาการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดาของมารดาในเขตภาษีเจริญ: รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ; 2556.
7. Yamane, T. Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed., New York : Harper and Row, 1967.
8. อารมย์จิตร์ ดารีย์ และเสาวนันท บำเรอราช. การรับรู้และความพร้อมของมารดาที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย 6 เดือนที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนยานาง อำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู. ว. การพัฒนาชุมชน 2558;3(4):515-27.
9. วิทยา ธิฐาพันธ์. อายุของแม่....กับการตั้งครรภ์ [อินเทอร์เน็ต]. 2553 [เข้าถึงเมื่อ 27 มีนาคม 2562]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=509>
10. ภัทรพร ชูประพันธ์, วิณา เทียงธรรม และปาหนัน พิษขยัญญู. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวย 6 เดือนของแม่ในเขตภาคกลางตอนล่าง. ใน: การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาครั้งที่ 15; 28 มีนาคม 2557; ณ ห้องสาขา วิชาการวม 1 ชั้น 3 อาคารพิมล กลกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น; 2557. หน้า 1723-32.
11. มาลีวัล เลิศสาครศิริ และสาตี แซ่เบ๊. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สมรรถนะของตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรก. ว. การพยาบาลและการศึกษา. 2561;11(3):10-23.